

GLOBALLASHUV SHAROITIDA TALABALARDA TADBIRKORLIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH

Januzakovava Roza Baurjan qizi

Xalqaro Nordik Universiteti Magistranti.

E-mail: rozagooyo@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada globallashuv sharoitida talabalarda tadbirkorlik madaniyatini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Zamonaviy iqtisodiyotda innovatsion fikrlash, tashabbuskorlik va raqamli texnologiyalardan foydalanish muhim omil sifatida qaraladi. Shuningdek, oliy ta'lim tizimida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish, startap faoliyatini qo'llab-quvvatlash va amaliy mashg'ulotlar orqali talabalarni real biznes muhitiga tayyorlash masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik madaniyatini rivojlantirish yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirishga va mamlakat innovatsion taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: globallashuv, tadbirkorlik, tadbirkorlik madaniyati, talabalar, innovatsiya, startap, raqamli iqtisodiyot, moliyaviy savodxonlik, oliy ta'lim, iqtisodiy rivojlanish.

Bugungi globallashuv jarayoni ta'lim tizimining mazmuni, maqsadi va metodologiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarning murakkablashuvi hamda mehnat bozoridagi o'zgarishlar ta'lim jarayonidan faqat bilim berishni emas, balki shaxsning kompetensiyalarini kompleks rivojlantirishni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, talabalarda tadbirkorlik madaniyatini pedagogik asosda shakllantirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammolardan biri sifatida qaraladi.

Pedagogika fanida tadbirkorlik madaniyati talabaning shaxsiy sifatlari majmuasi sifatida talqin etilib, u mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, ijodkorlik, mas'uliyatni o'z zimmasiga olish, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish hamda o'z faoliyatini rejalashtirish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Demak, tadbirkorlik madaniyati faqat iqtisodiy tushuncha emas, balki shaxsning pedagogik rivojlanish darajasini ifodalovchi muhim kompetensiya hisoblanadi.

Shu jihatdan qaralganda, talabalarda tadbirkorlik madaniyatini shakllantirish jarayoni ta'limning tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va shaxsga yo'naltirilgan funksiyalari bilan bevosita bog'liqdir. Bu jarayon o'qituvchining pedagogik mahorati, ta'lim muhitining tashkil etilishi hamda qo'llaniladigan metod va texnologiyalarning samaradorligiga tayanadi.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, yoshlarni mustaqil fikrlovchi va tashabbuskor shaxs sifatida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratilmoqda. "Yangi O'zbekiston strategiyasi" hamda 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasida ta'lim sifatini oshirish, innovatsion fikrlashni rivojlantirish va yoshlarning ijodiy salohiyatini qo'llab-quvvatlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Bu esa ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvni kuchaytirishni talab etadi [1].

Tadbirkor shaxsni pedagogik jihatdan shakllantirish — bu talabalarda faollik, mustaqillik, kreativ fikrlash, tashabbuskorlik va ijtimoiy mas'uliyatni izchil rivojlantirishga yo'naltirilgan murakkab, ko'p bosqichli va tizimli pedagogik jarayondir. Mazkur jarayonda talaba nafaqat bilim oluvchi subyekt, balki o'z shaxsiy rivojlanishining faol ishtirokchisiga aylanadi. Shu nuqtai nazardan, o'qituvchi an'anaviy bilim beruvchi roldan chiqib, shaxsni rivojlantiruvchi, yo'naltiruvchi, qo'llab-quvvatlovchi hamda motivatsiya beruvchi pedagogik subyekt sifatida namoyon bo'ladi.

Talabalarda tadbirkorlik madaniyatini rivojlantirishda pedagogik sharoitlar hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Bunday sharoitlar sirasiga innovatsion ta'lim muhiti, demokratik va hamkorlikka asoslangan o'quv jarayoni, ochiq muloqotga asoslangan pedagogik aloqa hamda talabaning mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlovchi didaktik tizim kiradi. Shuningdek, interfaol metodlardan keng foydalanish, amaliy mashg'ulotlarni real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash hamda talabaning individual va guruhiy faoliyatini rag'batlantirish muhim hisoblanadi. Bunday pedagogik sharoitlar talabalarda muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, muqobil yechimlarni ishlab chiqish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi [3].

Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar — loyihaviy ta'lim (project-based learning), muammoli o'qitish, keys-stadi (case study), hamkorlikda o'qitish hamda refleksiv ta'lim yondashuvlari talabalarda tadbirkorlik madaniyatiga xos bo'lgan kreativ fikrlash, tashabbuskorlik va innovatsion yondashuvni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu metodlar ta'lim jarayonini subyekt–subyekt munosabatlariga asoslaydi va talabaning passiv tinglovchidan faol ijodkor shaxsga aylanishini ta'minlaydi. Natijada talaba bilimni tayyor holda qabul qiluvchi emas, balki uni mustaqil izlab topuvchi va amaliyotda qo'llovchi shaxs sifatida shakllanadi.

Bundan tashqari, mentorlik tizimi va amaliy loyihalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni ham alohida ahamiyatga ega. Tajribali pedagoglar, amaliyotchi mutaxassislar va mentorlar bilan hamkorlik talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bilan birga, ularning shaxsiy sifatlarini ham takomillashtiradi. Bunday yondashuv talabalarda real hayotiy tajribaga yaqinlashish, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish va jamoada samarali ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shuningdek, amaliy loyihalar orqali talabalar o'z g'oyalarini sinab ko'rish, ularni tahlil qilish va takomillashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tadbirkorlik madaniyatini pedagogik jihatdan shakllantirish nafaqat individual rivojlanish jarayoni, balki keng ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan pedagogik fenomen hisoblanadi. Bu jarayon talabalarda ijtimoiy faollikni oshiradi, mas'uliyat hissini kuchaytiradi hamda hamkorlik va jamoada ishlash madaniyatini shakllantiradi. Natijada ular jamiyat hayotida faol ishtirok etadigan, tashabbuskor va ijtimoiy jihatdan yetuk shaxslar sifatida kamol topadi. Shu bilan birga, bunday yondashuv jamiyatda innovatsion fikrlash, sog'lom raqobat va ijtimoiy faollik muhitini rivojlantirishga ham xizmat qiladi [4].

Xulosa qilib aytganda, globalashuv sharoitida talabalarda tadbirkorlik madaniyatini pedagogik asosda rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim va strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki bugungi tez o'zgaruvchan ijtimoiy-iqtisodiy muhit ta'limdan nafaqat bilim berishni, balki shaxsning hayotiy kompetensiyalarini shakllantirishni ham talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, mazkur jarayon talabaning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishida muhim o'rin tutadi.

Bunday yondashuv talabalarda ijodiy va mustaqil fikrlashni rivojlantirish, tashabbuskorlikni kuchaytirish, muammoli vaziyatlarda to'g'ri va asosli qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, pedagogik jarayonda innovatsion yondashuvlar va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish talabaning faol subyekt sifatida shakllanishiga zamin yaratadi.

Natijada talabalar faqat nazariy bilimlarni o'zlashtiruvchi shaxs sifatida emas, balki ularni amaliyotda qo'llay oladigan, o'z g'oyalarini amalga oshirishga intiladigan hamda ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etadigan shaxs sifatida rivojlanadi. Bu esa ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishishiga, mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassis bo'lib yetishishiga va jamiyat rivojiga munosib hissa qo'shishiga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida". – Toshkent, 2022.
2. Yo'ldoshev J.G'., Usmonova M. Pedagogik texnologiyalar va innovatsion ta'lim. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 320 b.
3. Karimov N. Ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: O'qituvchi, 2022. – 210 b.
4. To'rayev A. Zamonaviy pedagogika asoslari. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2023. – 250 b.